

ภาคผนวก ก

ราชบัณฑิตยสถาน

ความเป็นมา

ใน พ.ศ. ๒๔๖๙ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำริว่า "กรรมการหอพระสมุดสำหรับพระนคร" นั้น ทำหน้าที่นอกเหนือจากเรื่องการจัดการหอพระสมุดอีกมากมาย ชื่อหน้าที่เรียกไม่สมกับหน้าที่ ประกอบกับทรงเห็นสมควรฟื้นฟูกรมราชบัณฑิตยซึ่งมีมาแต่โบราณ จึงโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนนามกรรมการหอพระสมุดสำหรับพระนคร โดยประกาศจัดตั้งเป็น **ราชบัณฑิตยสภา** แทน

ครั้น พ.ศ. ๒๔๗๖ รัฐบาลได้พิจารณาเห็นว่าราชบัณฑิตยสภาทำงานทั้งฝ่ายวิชาการและปฏิบัติการ ทำให้งานไม่ดำเนินไปได้ดีเท่าที่ควร สภาผู้แทนราษฎรจึงได้ถวายคำปรึกษาแก่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว สมควรจัดตั้งสถาบันซึ่งมีสมาชิกประกอบด้วยคุณวิชาที่จะกระทำการค้นคว้าหาความรู้นำมาเผยแพร่แก่ประชาชนและสร้างตำรับตำราให้แพร่หลายต่อไป จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติว่าด้วย **ราชบัณฑิตยสถาน** พุทธศักราช ๒๔๗๖ ขึ้น

ต่อมา พ.ศ. ๒๔๘๕ ได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติว่าด้วยราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๔๗๖ ใหม่ทั้งฉบับ และตราพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๔๘๕ ขึ้นแทน

ในปัจจุบันราชบัณฑิตยสถานมีฐานะเป็นกรมซึ่งไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๔ ดังนี้คือ

- ๑) ค้นคว้า วิจัย และบำรุงสรรพวิชา แล้วนำผลงานที่ได้สร้างสรรค์ออกเผยแพร่ให้เป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศและประชาชน
- ๒) ติดต่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสานงานทางวิชาการกับองค์การปราชญ์และสถาบันทางวิชาการอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

๓) ให้ความเห็น คำแนะนำ และคำปรึกษาทางวิชาการแก่นายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรี

๔) ให้บริการทางวิชาการแก่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญ องค์การมหาชน หน่วยงานอื่นของรัฐ สถาบันการศึกษา หน่วยงานของเอกชน และประชาชน

๕) ดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดทำพจนานุกรม สารานุกรม อักษรานุกรม อนุกรมวิธาน การบัญญัติศัพท์วิชาการสาขาต่าง ๆ รวมทั้งการจัดทำพจนานุกรมศัพท์วิชาการภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยและงานวิชาการอื่น ๆ

๖) กำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทย การอนุรักษ์ภาษาไทยมิให้แปรเปลี่ยนไปในทางที่เสื่อม และการส่งเสริมภาษาไทยซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติให้ปรากฏเด่นชัดยิ่งขึ้น
(ราชกิจจานุเบกษา ๒๕๔๔: ๒)

สมาชิกและหน้าที่ของสมาชิก

ราชบัณฑิตยสถานมีสมาชิก ๓ ประเภท คือ ภาคีสมาชิก ราชบัณฑิต และราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์

ภาคีสมาชิก (Associate Fellow) คือผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งที่มีครุเข้าทำการร่วมกับราชบัณฑิตยสถาน โดยมีคุณวุฒิตามที่กำหนดในกฎหมาย และราชบัณฑิตยสถานได้พิจารณาเห็นควรให้รับได้

ราชบัณฑิต (Fellow) คือผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งซึ่งที่ประชุมร่วมกันของราชบัณฑิตทุกสำนักได้พิจารณาคัดเลือกจากภาคีสมาชิก แล้วนำเสนอ นายกรัฐมนตรีเพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาทรงแต่งตั้งเป็นราชบัณฑิต

ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (Honorary Fellow) คือผู้ทรงเกียรติคุณในวิชาประเภทใดประเภทหนึ่ง ซึ่งที่ประชุมร่วมกันของราชบัณฑิตทุกสำนักเห็นชอบ แล้วนำเสนอ นายกรัฐมนตรีเพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาทรงแต่งตั้ง

สมาชิกราชบัณฑิตยสถานมีหน้าที่เข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็นหรืออภิปรายในการประชุมสำนักหรือการประชุมสภาราชบัณฑิต แต่ภาคีสมาชิกไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

สำนักในราชบัณฑิตยสถาน

สำนักคือกลุ่มราชบัณฑิตและภาควิชาต่าง ๆ แบ่งตามประเภทและสาขาวิชาที่ประจำอยู่ตามกฎหมาย ปัจจุบันมี ๓ สำนักคือ

๑. สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง (The Academy of Moral and Political Sciences) แบ่งวิชาออกเป็น ๓ ประเภท

ก. ประเภทปรัชญา (Philosophy) แบ่งออกเป็น ๔ สาขาวิชา คือ

๑. อภิปรัชญา (Metaphysics) และ ญาณวิทยา (Epistemology)

๒. อัศววิทยา (Axiology)

๓. ตรรกศาสตร์ (Logic)

๔. ศาสนศาสตร์ (Religious Studies)

ข. ประเภทสังคมศาสตร์ (Social Sciences) แบ่งออกเป็น ๑๐ สาขาวิชา

คือ

๑. นิติศาสตร์ (Law)

๒. รัฐศาสตร์ และ รัฐประศาสนศาสตร์ (Political Science and Public Administration)

๓. สังคมวิทยา และ มานุษยวิทยา (Sociology and Anthropology)

๔. จิตวิทยา (Psychology)

๕. สังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม (Social Administration and Social Welfare)

๖. เศรษฐศาสตร์ (Economics)

๗. บริหารธุรกิจ (Business Management)

๘. นิเทศศาสตร์ (Communication Arts)

๙. ภูมิศาสตร์ (Geography)

๑๐. ศึกษาศาสตร์ (Education)

ค. ประเภทประวัติศาสตร์ (History) แบ่งออกเป็น ๓ สาขาวิชา คือ

๑. ประวัติศาสตร์สากล (World History)

๒. ประวัติศาสตร์ไทย (Thai History)

๓. โบราณคดี (Archaeology)

๒. สำนักวิทยาศาสตร์ (The Academy of Science) แบ่งวิชาออกเป็น ๓ ประเภท

ก. ประเภทวิทยาศาสตร์กายภาพ (Physical Sciences) แบ่งออกเป็น ๘ สาขาวิชา คือ

๑. คณิตศาสตร์ (Mathematics)
๒. ฟิสิกส์ (Physics)
๓. เคมี (Chemistry)
๔. ดาราศาสตร์ (Astronomy)
๕. ธรณีวิทยา (Geology)
๖. อุตุนิยมวิทยา (Meteorology)
๗. สมุทรศาสตร์ (Oceanography)
๘. วิทยาการคอมพิวเตอร์ (Computer Science)

ข. ประเภทวิทยาศาสตร์ชีวภาพ (Biological Sciences) แบ่งออกเป็น ๓ สาขาวิชา คือ

๑. ชีววิทยา (Biology)
๒. พฤกษศาสตร์ (Botany)
๓. สัตววิทยา (Zoology)
- ค. ประเภทวิทยาศาสตร์ประยุกต์ (Applied Sciences) แบ่งออกเป็น ๑๐

สาขาวิชา คือ

๑. การประมง (Fishery)
๒. เกษตรศาสตร์ (Agriculture)
๓. วนศาสตร์ (Forestry)
๔. วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering)
๕. พืชศาสตร์ (Plant Taxonomy)
๖. สัตวศาสตร์ (Animal Husbandry)
๗. สัตวแพทยศาสตร์ (Veterinary Science)

ง. ประเภทวิทยาศาสตร์สุขภาพ (Health Sciences) แบ่งออกเป็น ๔ สาขา
วิชา คือ

๑. แพทยศาสตร์ (Medicine)
๒. วิทยาศาสตร์การแพทย์ (Medical Science)
๓. เภสัชศาสตร์ (Pharmaceutical Science)
๔. ทันตแพทยศาสตร์ (Odontology)

จ. ประเภทเทคโนโลยี (Technology) แบ่งออกเป็น ๔ สาขาวิชา คือ

๑. เทคโนโลยีชีวภาพ (Biotechnology)
๒. เทคโนโลยีพอลิเมอร์ (Polymetric Technology)
๓. เทคโนโลยีปิโตรเคมี (Petro-chemical Technology)
๔. การบริหารจัดการเทคโนโลยี (Technology Management)

๓. สำนักศิลปกรรม (The Academy of Arts) แบ่งวิชาออกเป็น ๓ ประเภท

ก. ประเภทวรรณศิลป์ (Literary Arts) แบ่งออกเป็น ๘ สาขาวิชา คือ

๑. ดั้งเดิมภาษา (Classical Language)
๒. นิรุกติศาสตร์ (Philology)
๓. ภาษาศาสตร์ (Linguistics)
๔. วรรณกรรมพื้นบ้าน (Folklore)
๕. วรรณกรรมร้อยแก้ว (Prose)
๖. วรรณกรรมร้อยกรอง (Poetry)
๗. วรรณคดีเปรียบเทียบ (Comparative Literature)
๘. ภาษาไทย (Thai Language)

ข. ประเภทสถาปัตยกรรมศิลป์ (Architectural Arts) แบ่งออกเป็น ๕ สาขาวิชา

คือ

๑. สถาปัตยกรรม (Architecture)
๒. ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม (History of Architecture)
๓. ภูมิสถาปัตยกรรม (Landscape Architecture)
๔. นาเวสสถาปัตยกรรม (Naval Architecture)
๕. การผังเมือง (Town Planning)

ค. ประเภทวิจิตรศิลป์ (Fine Arts) แบ่งออกเป็น ๖ สาขาวิชา คือ

๑. จิตรกรรม (Painting)
๒. ประติมากรรม (Sculpture)
๓. นาฏกรรม (Drama)
๔. ดุริยางคกรรม (Music)
๕. ภาพพิมพ์ (Graphic Arts)
๖. สื่อผสม (Multi-media)

คณะกรรมการวิชาการสาขาต่าง ๆ ของราชบัณฑิตยสถาน มีจำนวน ๔๓ คณะ ดังต่อไปนี้

๑. คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ดนตรีสากล
๒. คณะกรรมการบัญญัติศัพท์เทคโนโลยีทางภาพ
๓. คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์
(ภาษาศาสตร์ทั่วไป)
๔. คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์
(ภาษาศาสตร์ประยุกต์)
๕. คณะกรรมการบัญญัติศัพท์วิทยาศาสตร์
๖. คณะกรรมการบัญญัติศัพท์วิศวกรรมเครื่องกล
๗. คณะกรรมการบัญญัติศัพท์วิศวกรรมอุตสาหกรรม
๘. คณะกรรมการบัญญัติศัพท์สถาปัตยกรรมศาสตร์
๙. คณะกรรมการบัญญัติศัพท์สัตววิทยา
๑๐. คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมชื่อภูมิศาสตร์สากล
๑๑. คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์คณิตศาสตร์
๑๒. คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ธรณีวิทยา
๑๓. คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์นิติศาสตร์
๑๔. คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ปรัชญา
๑๕. คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์พระไตรปิฎก
๑๖. คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์พฤกษศาสตร์
๑๗. คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์รัฐศาสตร์

๑๘. คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมท้องถิ่นไทย
ภาคอีสาน
๑๙. คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์วรรณคดีไทย
๒๐. คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาทุก
๒๑. คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ศิลปกรรม
๒๒. คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา
๒๓. คณะกรรมการชำระพจนานุกรม
๒๔. คณะกรรมการจัดทำอนุกรมวิธานพืช
๒๕. คณะกรรมการจัดทำอนุกรมวิธานสัตว์
๒๖. คณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทย
๒๗. คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย
๒๘. คณะบรรณาธิการจัดทำสารานุกรมไทย
๒๙. คณะบรรณาธิการจัดทำสารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย
๓๐. คณะบรรณาธิการจัดทำสารานุกรมประวัติศาสตร์สาทุก ภูมิภาคยุโรป
๓๑. คณะบรรณาธิการจัดทำสารานุกรมประวัติศาสตร์สาทุก ภูมิภาคอเมริกา
๓๒. คณะบรรณาธิการจัดทำสารานุกรมประวัติศาสตร์สาทุก ภูมิภาคเอเชีย
๓๓. คณะบรรณาธิการจัดทำสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย
๓๔. คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ปิโตรเคมีและพอลิเมอร์
๓๕. คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์จิตวิทยา
๓๖. คณะกรรมการประมวลศัพท์ต่างประเทศที่ใช้คำไทยแทนได้
๓๗. คณะกรรมการจัดทำอักษรานุกรมภูมิศาสตร์
๓๘. คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์สิ่งแวดล้อม
๓๙. คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์แพทยศาสตร์
๔๐. คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์เศรษฐศาสตร์
๔๑. คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ผังเมือง
๔๒. คณะกรรมการปรับปรุงหลักเกณฑ์การทับศัพท์
๔๓. คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์กฎหมายไทย

ที่มา ราชบัณฑิตยสถาน